

A General Overview of Family Counseling Centers in Türkiye

İsmail Yüksektepe^{1,a,*}

¹Ministry of Family and Social Services, Ankara, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 18/02/2025

Accepted: 25/03/2025

ABSTRACT

The main purpose of family counseling, which is one of the instruments within the family policy is to establish a qualified and healthy relationship between family members and to provide support in solving family problems. The highest authorized institution in Türkiye regarding family counseling services is the Ministry of Family and Social Services (MFSS) and currently family counseling services are provided by MFSS, various municipalities and private family counseling centers. The increase in divorce rates, especially among newlyweds, shows that newlyweds in Türkiye need to be supported with premarital education and counseling. In this article, the content and conceptual framework of family counseling were stated, the reasons for the need for family counseling were revealed and the history of family counseling in the world and in Türkiye was stated in detail. Legal regulations regarding the regulation and supervision of public and private family counseling services in Türkiye were evaluated chronologically. A profile regarding the implementation dimension was created by stating the number of people benefiting from the Ministry's family counseling services and the standards applied to private family counseling centers were specified. Comprehensive suggestions were put forward by stating the Ministry's studies on family counseling and the regulations regarding private family counseling centers. Suggestions were made to ensure standardization in family counseling training, to publicly promote private family counseling centers operating under the supervision of the Ministry and to increase the qualifications of professional staff by encouraging family counseling.

Keywords: Family counseling, family counseling center, couple counseling, family policy.

Türkiye'de Aile Danışma Merkezlerine Genel Bir Bakış

Öz

Aile politikası içerisinde yer alan enstrümanlardan birisi olan aile danışmanlığının temel amacı, aile üyeleri arasında nitelikli ve sağlıklı bir ilişki kurulması ve aile içi sorunların çözülmesinde destek hizmeti verilmesidir. Türkiye'de aile danışmanlığı hizmetleri konusunda en üst yetkili kurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olup, halen aile danışmanlığı hizmeti ASHB, çeşitli belediyeler ve özel aile danışma merkezleri tarafından verilmektedir. Özellikle yeni evli çiftlerde görülen boşanma oranlarındaki artış, Türkiye'de yeni evli çiftlerin evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık ile desteklenmeye ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Bu makalede, aile danışmanlığının içeriği ve kavramsal çerçevesi belirtilerek aile danışmanlığına ihtiyaç duyulma nedenleri ortaya konuldu ve aile danışmanlığının Dünya'daki ve Türkiye'deki tarihçesi detaylı şekilde belirtildi. Türkiye'de kamu ve özel aile danışmanlığı hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkin yasal düzenlemeler kronolojik olarak değerlendirildi. Bakanlığın aile danışmanlık hizmetlerinden faydalanan kişilerin sayısı belirtilerek uygulama boyutuyla ilgili bir profil çıkarıldı, özel aile danışma merkezlerine yönelik düzenlemeler belirtildi ve kapsamlı öneriler ortaya konuldu. Aile danışmanlığı eğitiminde standardizasyon sağlanması, Bakanlık denetiminde çalışan özel aile danışma merkezlerinin halka açık şekilde tanıtılması ve meslek elemanlarının aile danışmanlığına teşvik edilerek niteliklerinin artırılması önerileri belirtildi.

Anahtar Kelimeler: Aile danışmanlığı, aile danışma merkezi, çift danışmanlığı, aile politikası.

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a yuksektepei@hotmail.com

^{ID} ORCID: 0009-0001-7660-9491

How to Cite: Yüksektepe, İ (2025) A General Overview of Family Counseling Centers in Türkiye, CUJOSS, 49(1): 97-105

Giriş

Sanayi devriminin en çok etkilediği kurumlardan birisi aile olmuştur. Daha sonra küreselleşmeyle birlikte toplumda meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler, aile ve evlilik yapısında önemli kırılmaları ortaya çıkarmıştır. Bu değişimler sonucunda geniş aileye dayalı yapı çözümlenerek aile küçülme eğilimine girmiş, çekirdek aile tipi yaygınlaşmış, kadınların kamusal hayata katılmasıyla birlikte statü ve rollerinde değişimler yaşanmış, ataerkil aile yapısında değişiklikler olmuştur.

Son dönemlerde uygulanan sosyal politika uygulamalarıyla aileye yönelik çalışmaların öne çıktığı ve hizmetlerin çeşitlendiği görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de 2025 yılının aile yılı ilan edilerek bu alanda farkındalık oluşturmaya çalışıldığı, aileye yönelik hizmetlerin diğer sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarıyla birlikte tek bakanlık koordinesinde yapılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Aileye yönelik olarak çok sayıda devlet ve özel aile danışma merkezlerinin hizmet sunmasına karşın, toplumda bu konuda yeterli farkındalık oluşmadığı veya bu merkezlerin verdiği hizmetlerin yeterince tanıtılmadığı gözlenmektedir.

Sosyal politikanın önemli bir parçası olan aile politikası, özellikle aile yaşamını etkilemeyi hedefleyen ve devlet tarafından geliştirilen ilke ve süreçlerdir. Teknik anlamda, kamu kurumlarının sosyal politikaları aileleri birçok yönüyle etkilemektedir. Aile politikası denildiğinde çocuk, yaşlı, engelli ve muhtaç bireylere odaklanmış politikalar akla gelmekle birlikte, aile bütünlüğünü hedefleyen politikalar da bu çerçevede yer almaktadır (Barker 1999, s. 168).

Dumon (1991) aile politikası uygulamalarını genel kapsamıyla üç grupta değerlendirmektedir. İlki, aileyi güçlendirme politikaları olarak nitelendirilen ve aileye gelir sağlamanın yanında iş bulma yönünü de kapsayan aileyi sürekli gelir sahibi yapacak özellikle ekonomik önlemlerdir. İkinci grup, aile hayatını geliştirmeyi ve rahatlatmayı hedefleyen eğitim ve danışma hizmetleri gibi çalışmaları içine alır. Üçüncü grup ise ailenin yerini tutacak önlemler olarak sınıflandırılan, aile bireylerinin yerine getirdiği işleri devralacak hizmetler ve çocuk yuvaları, kreşler, koruyucu aile, evlat edinme, yaşlı bakımı gibi aile dışı kurumsal yapıların oluşturulmasını öngören hizmetlerdir.

Dumon (1991)’un sınıflamasında ikinci grup aile politikasını, aile hayatını geliştirmeyi ve rahatlatmayı hedefleyen eğitim ve danışma hizmetleri gibi hizmetler oluşturmaktadır. Aile danışmanlığı ve rehberlik gibi hizmetler aile politikasının unsurları olarak görülmektedir. Bu tür eğitimlerin önleyici-koruyucu ve sorun çözücü işlevleri olduğu söylenebilir. Örneğin, evlilik öncesinde çiftlere sunulan eğitimle, eşler arası iletişim, sorun çözme becerileri, çocuk yetiştirme, aile bütçesi, cinsel sağlık, kök aile ilişkileri, ailenin yasal ve hukuki hakları gibi hususlarda eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesi, farklı yaşam döngüleri içerisinde aileye farkındalık kazandıracak ve daha bilinçli ve güçlü kılacaktır.

2016 yılı Türkiye Aile Yapısı Araştırmasında, ailede eşler arasındaki anlaşmazlık olması durumunda aile büyüklerinin desteğini düşünenlerin % 33, uzman kişi ya da kurumların desteğini almayı düşünenlerin % 1,9, kimseden destek

almayacağını ifade edenlerin ise % 50,9 gibi yüksek bir oran oluşturduğu belirlenmiştir. Bu duruma benzer şekilde, 2021 yılı Türkiye Aile Yapısı araştırmasına göre, eşler arasında sorun yaşandığı durumlarda aile büyüklerinin desteğini almayı düşünenlerin % 43,1, aile danışmanı veya psikolog gibi profesyonel uzman ve kurumlardan destek istemeyi düşünenlerin ise % 4,8 olduğu, kimseden yardım istemeyeceği yönünde görüş ifade edenlerin ise % 32,6 gibi yüksek bir oranda olduğu belirlenmiştir (TAYA,2016, s.100; TAYA,2021, s.64). Bu çalışmalarda, eşler arasındaki problemlerin çözümünde uzman kişi ve kurumların desteğini istemeyi düşünenlerin oldukça düşük oranda olması dikkat çekmektedir.

Aile birliğinin kurulmasından sonra ortaya çıkabilecek sorunların çözümü için aileyi güçlendiren ve destekleyen bu tür çalışmaların önemli olduğu belirtilebilir. Örneğin anne-baba çocuk ilişkilerinde yaşanan problemler, aile içi şiddet, çocuğun ihmali, istismarı, ensest gibi ailede kriz meydana getirecek ciddi sorunlar yaşanması durumunda danışmanlık ve eğitim hizmetleri sorunun çözümüne yardımcı olabilir (Özbesler ve Çoban, 2009).

Türkiye’de aile danışmanlığı hizmetleri ilk aşamada devlet tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. Bu alanda görevlendirilen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlarda aile danışmanlığı hizmeti verilmiş ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. Mevcut durumda, genel kapsamıyla adı geçen Bakanlık, çeşitli belediyeler ve özel aile danışma merkezleri tarafından aile danışma hizmeti verilmektedir.

Aile Danışmanlığına Neden İhtiyaç Duyulmuştur?

Ailelerde yaşanan iletişim ve diğer sorunların kalıcı hale gelmeden çözülebilmesi, sağlıklı birey ve ailelerin oluşmasında aile danışmanlığının işlevi önemlidir. Aile danışmanlığının temel hedefi, aile üyeleri arasında nitelikli ve sağlıklı bir ilişki kurulması ve aile içi sorunların çözülmesinde aile bireylerine problem çözme becerisini kazandırmak için psiko-sosyal destek hizmeti verilmesidir. Bireysel terapi veya danışmanlık alanların iyileşmelerinde aile yapısının öneminin anlaşılmasıyla aile danışmanlığı yaklaşımı öne çıkmıştır. Ailenin ya da çiftlerin sorunlarının çözülmesinin aynı zamanda bireyin problemlerinin çözümünde faydalı olacağı ve yeniden aynı sorunun ortaya çıkmasını önleyeceği değerlendirilmiştir (Özburun, 2018).

Aile danışmanlığının çalışma alanı oldukça geniştir. Bir yandan çocuklar ve ergenlerin sorunlarına aile odaklı bir şekilde yaklaşmakta, diğer yandan çift sorunlarıyla ilgilenmektedir. Ailedeki kronik hastalıkların etkileriyle ilgili olarak da ailelere danışmanlık vermektedir. Çocuk ve ergenlerin yaşadıkları psikolojik problemler, yetişkinlerin önemli sorunları arasında yer alan depresyon, madde kullanımı ve bipolar bozukluk ve şizofreni gibi sorunlar, çift ve ailelerin yaşadıkları sorunlarda aile danışmanlığının müdahale ettiği konular arasındadır (Karataş, Nadir, 2016).

Kepler (2015)’in çift danışmanlığı ve evlilik öncesi danışmanlık ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak üzere 27 katılımcıyla yaptığı çalışmada, aile danışmanlığının evlilik doyumunu artırdığı ortaya çıkmıştır. Clyde ve diğerleri (2019), çiftlerin birbirlerini daha iyi anlaması, iletişim becerileri kazanması, amaç ve değerleri

uyumlu hale getirmesi sürecinde evlilik öncesi danışmanlığın büyük rol oynadığını belirtmektedir.

Evlilik sürecinde sorunlar oluşmadan risklerin azaltılmasını sağlamak amacıyla, evlilikten önce çiftlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin bilgi ve beceri edinmelerinin yaşam kalitesini artıracığı ve boşanma oranlarını düşüreceği birçok araştırmada ifade edilmektedir (Duncan, Childs ve Larson, 2010, s.623-636; Stanley ve diğ., 2006, s.117-126). Bir araştırmada, bir psikiyatri kliniğine başvuruda bulunan bireylerin sorun alanları değerlendirildiğinde, eşle ilgili sorunların ilk sırada bulunduğu, anne-babayla ilgili konular ile erkek-kız arkadaşlarla yaşanan problemlerin bunu takip ettiği görülmektedir (Özgüven ve Sayıl, 1999). Diğer araştırmada, bir hastanenin acil servis ve adli tıp kliniğine başvuran kişilere yönelik çalışmada, çiftler arasında fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddetin görülme nedenleri arasında kıskançlık ve ekonomik faktörlerin başta geldiği, eğitim düzeyinin yüksek olduğu çiftlerde kıskançlık ve aile faktörlerinin, düşük gelir grubundaki çiftlerde ekonomik nedenlerin şiddetin nedeni olarak öne çıktığı belirtilmektedir (Tokgözlü ve diğ., 2024). Türkiye genelinde boşanma nedenlerinin sırasıyla sorumsuz- ilgisiz davranma, evin ekonomik yönden geçimini sağlayamama, eşlerin kök ailelerine karşı saygısız davranması ve kök ailelerin aile içi ilişkilere karışması olduğu görülmektedir (TAYA, 2016).

Aile içindeki olumsuz deneyimlerin; bireylerin gelecekte birçok ruhsal ve psikiyatrik problem, hatta fiziksel hastalığa neden olduğu, yaşam boyu kronik hastalık, ruhsal sağlığın bozulması, cinsel sağlığın bozulması ve riskli cinsel davranışlar, alkol ve madde kullanımı, suç oluşturacak eylemde bulunma ve suçla karışma riskini artırdığı yapılan araştırmalarla belirlenmiştir. Bu olumsuz deneyimlerin, çocuğun aile içi şiddetin olduğu bir ortamda yetişmesi, anne-babanın boşanması ve ev içinde madde kullanımı olması gibi çocukta ruhsal zorlanmaya neden olacak durumlar olduğu belirtilmiştir (Gündüz ve diğ., 2018). Türkiye’de son yıllarda boşanma oranlarında artış yaşanmakta, buna karşın evlilik oranlarında ise düşüş dikkati çekmektedir.

Tablo 1. Türkiye’de evlenme ve boşanma sayı ve oranları (2018-2023)

Table 1. Number and rates of marriage and divorce in Türkiye (2018-2023)

Yıl	Kaba Evlenme Hızı (%)	Evlenme Sayısı	Kaba Boşanma Hızı (%)	Boşanma Sayısı
2018	6,81	554.389	1,76	143.573
2019	6,57	542.314	1,90	156.587
2020	5,86	488.335	1,64	136.570
2021	6,69	563.140	2,09	175.779
2022	6,78	575.891	2,15	182.437
2023	6,63	565.435	2,01	171.881

Kaynak: TÜİK, 2024.

Özellikle yeni evli çiftlerde görülen boşanma oranlarındaki artış, ülkemizde yeni evli çiftlerin evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık ile desteklenmeye ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Evlilik süresine göre boşanma oranlarını incelediğimizde, 2023 yılında boşanmaların %33,4'ünün

evliliğin ilk 5 yılında, %21,7'sinin evliliğin 6-10 yılı içerisinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu nedenle, evliliğin ilk yıllarında talep eden tüm ailelere aile danışmanlık hizmeti sunmak doğabilecek birçok ailevi sorunu önleyebilecek, sağlıklı aileler kurulmasına katkı sağlayacaktır.

Evlilik süresine göre boşanma oranları şu şekildedir:

Tablo 2. Boşanmış kişilerin evli kaldıkları süre (2022 ve 2023 yılı)

Table 2. Duration of married life of divorced people (2022 and 2023)

Evlilik Süresi	2022 (%)	2023 (%)
Bir yıldan az	2,6	3,0
1-5 yıl arası	30,1	30,04
6-10 yıl arası	21,6	21,7
11-15 yıl arası	15,9	15,8
16-20 yıl arası	12,1	12,4
21-25 yıl arası	8,3	7,7
26 yıl ve üzeri	9,3	9,0

Kaynak: TÜİK, 2023 ve 2024

Göç (2006, s. 28-38), aileye hizmet veren kurumların faaliyetlerini üçe ayırmaktadır. Bunlar danışma ve tedavi çalışmaları, eğitici faaliyetler ve savunuculuk çalışmalarıdır. Aile terapisi, aile danışmanlığı, evlilik danışma hizmetleri ve aile tedavisine yönelik grup çalışmaları, danışma ve tedavi faaliyetleri kapsamında değerlendirilmektedir. Aile eğitimleri, evlilik öncesi eğitimler, çift eğitimleri ise eğitici faaliyetler içerisinde yer almaktadır. Savunuculuk faaliyetleri ise ilk olarak yoksulluk sorunu üzerinden başlamış, çocuklar için anaokulları açtırmak, çocuk işçiliğini yasaklayan düzenlemeler çıkarmak gibi konularda olmuştur. Buradaki temel varsayım, bireylerin hizmetlere ulaşması, yardım alması ve kaynakları kullanması gibi temel haklarını engelleyen uygulamalara ve düzenlemelere yönelik değişiklik yapmak için girişilen çabayı içinde barındırır.

Sosyal yapıdaki değişim nedeniyle, aile ve onun bir üyesi olan birey tek başına kalmış, özellikle şehir hayatında geniş aileden çekirdek aileye yönelik değişim, kentleşme, kuşaklar arası çatışmalar ve eşler arası anlaşmazlıklar, ailelerin bu konuda hizmet veren profesyonel kurumlara olan gereksinimini arttırmıştır. Ayrıca işsizlik, tek ebeveynli aileler, aile içi şiddet, madde bağımlılığı, boşanma, depresyon gibi ailenin karşı karşıya kaldığı sorunlar aileye yönelik danışmanlık ve terapi gibi hizmet veren kurumların artışına neden olmuştur (Duman, 2001).

Aile Danışmanlığının Tarihi

Aile danışmanlığının başlangıcına dair alanyazında farklı yaklaşımlar görülmektedir. Ancak genel olarak 1940'lı yıllarda aile danışmanlığı çalışmalarının başladığı ifade edilmektedir. Bu dönemde aile danışmanlığının kurulmasında dört olayın etkili olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki 1942 yılında Ernest Groves ve arkadaşları tarafından Amerikan Evlilik Danışmanları Derneği (The American Association of Marriage Counselors)'nin kurulması ve bu branşın uygulayıcılarına yönelik ilk standartlar oluşturulması önemli bir başlangıç olarak

değerlendirilmektedir. Geliştirilen programlar evliliği düşünen çiftlere evlilik hayatıyla ilgili eğitim ve bilgi sağlamak ile sorun çözme becerisi kazandırarak çiftler arasındaki problemlerin çözümüne yardımcı olmayı hedefliyordu. İkinci etken ilk kez evlilik terapisi uygulamalarını konu alan yayınların çıkmaya başlamasıydı. Bu dönemde, bireye değil de çiftlerin ilişkilerine odaklanma terapi ve danışmanlık anlayışında radikal bir değişimi de beraberinde getirdi. Üçüncü gelişme şizofreniden etkilenen birey ve ailelerle yapılan çalışmalardır. Yine aynı dönemde İkinci Dünya Savaşı'nın yaşanması ve beraberinde getirdiği olumsuzlukların aileleri önemli ölçüde etkilemesi aile danışmanlığının gelişmesine etkiye bulunan diğer etken olarak görülmektedir. Toplumun yaşadığı travmalar nedeniyle aileye dönük çeşitli çalışmaların aynı dönemde başladığı görülmektedir (Gladding, 2017).

1941 yılında kurulan Philadelphia Evlilik Kurumu'nda evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerine ilişkin programlar oluşturuldu ve çiftlerin evlilik ilişkileri hakkında gelişmiş bir anlayış edinmeleri ve evlilikte karşılaşılabilecekleri sorunların çözümü için somut bir program geliştirildi. Eğitim ve danışmanlığın birleşimini içeren evliliğe hazırlık programlarının tıp ve psikiyatri literatüründeki ilk tanımları çeşitli araştırmalarla oluştu (Bagarozzi ve Rauen, 1981; Sayers, Kohn, Heavey, 1998; Kepler, 2015). Daha önceki dönemlere baktığımızda, 1933 yılında, Ernest Groves'un üniversitede okutulacak ilk ders kitabı olan Evlilik (Marriage) kitabını yayınladığı, Look ve Parents Magazine gibi dönemin popüler dergilerinde Groves'un aile temalı yazılarının çıktığı görülmektedir (Gladding, 2017, s.117-120).

Bilimsel anlamda Sigmund Freud'un aile ilişkileri konusundaki incelemeleri önemli görülmektedir. Freud, çocuğun kişilik gelişiminde anne-çocuk ilişkisinin etkisini öne çıkararak, 0-5 yaş döneminde aile ile etkileşimin bireylerin cinsel kimliklerinin oluşmasında ve bilinçaltı süreçlerinde etkili olduğuna dikkat çekmiştir. Yine bu konuda araştırmaları bulunan ve aile eğitim merkezleri kuran Alfred Adler, insanların hayat tarzının belirlenmesinde yaşamlarının ilk yıllarının etkili olduğu görüşündedir. (Nazlı, 2009, s.4). Kuzgun (1991), aile danışmanlığının Alfred Adler ile başladığını, Adler'in insanların hayat tarzlarının oluşumunda toplumsal çevrenin ve çocuk yetiştirme yöntemlerinin önemini öne çıkardığını belirtmektedir.

Aile danışmanlığının asıl gelişimi İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle bozulan insan psikolojisi, aileleri de olumsuz şekilde etkileyerek aile danışmanlığına olan ihtiyacı artırmıştır. 1950-1960 yılları arasında Nathan Ackerman yaptığı araştırmalarla aile danışmanlığının öncülerinden biri olmuştur. Freud'un geliştirdiği psikoanalitik kuramı aile danışmanlığına aktaran Ackerman, ilk "aile sağlığı merkezi"ni açmış ve aile danışmanlığının teorisi ve pratiği üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu merkezde, psikoanalitik yöntem, birey ve grup psikoterapisi ile çocuklar ve yetişkinlerin psikolojik sorunlarının tedavisi amaçlanmıştır (Nazlı, 2009, s.4).

1960'lı yıllarda, ailelerle çalışma gerekliliğine dair bir düşünce ön plana geçmiş, danışmanlık ve terapide hızlı gelişmeler görülmüş, birçok teori ve kavramlar ortaya çıkmıştır. Aile danışmanlığı fikri Jay Haley, Virginia Satir, Salvador Minuchin ve Carl Whitaker gibi önemli isimler tarafından kabul görmüştür (Gladding, 2017).

1970'li yıllarda ABD'de Journal Of Marital ve Family Therapy Dergisi yayınlanmaya başlamış, The American Association For Marriage And Family Therapy'nin üye sayısı artmış, Avrupa'da aile danışmanlığı hızlı bir gelişim göstermiştir. 1980'li yıllarda aile danışmanlığı alanındaki çalışmalar olgunlaşmış, kısa ve çözüme odaklı danışmalar daha büyük ilgi görmeye başlamıştır (Nazlı, 2009).

1990'lı yıllarda aile danışmanlığına yönelik yeni uzmanlık alanları ve kuramlar ortaya çıkmıştır (Özabacı ve Erkan, 2014, s.31). 2000 ve sonrasında ise; aile danışmanlığı sistematik hale gelmiş ve dünya çapında tanınmaya başlamıştır. Ayrıca aile danışmanlığı konusunda çok sayıda bilimsel çalışma, yayın ve araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Gladding, 2015, s. 117-134).

Aile danışmanlığı ve aile terapisi kavramları yaygın şekilde eşanlamlı olarak kullanılmakla birlikte bu terimler arasında ayırım yapılabilir. Her iki uygulamanın ortak özelliği aile sistemini ve içerisindeki ilişkileri anlamayı çözümlenmeyi ve iyileştirmeyi hedefler. İki terim arasında keskin bir çizgi çizmek zordur. Kuzgun (1991, s.90) aile danışmanlığını aile bireyleri arasında sağlıklı bir ortam kurulmasına destek vermek amaçlı psikolojik bir yardım olarak tanımlamaktadır. Aile terapisi ise aile üyelerinin arasında stres ve çatışma durumlarının yaşanması durumunda gündeme gelen bir sistemdir. Aile danışmanı aileyi bir bütün olarak ele alarak bireylerin iletişim çatışmalarının kaynağına yönelik farkındalık oluşturup iletişim geliştirecek yollar benimsemelerine yardımcı olur. Özgüven (2017) evlilik terapisini, eş seçme aşamasında, evlilik öncesi nişanlılıkta, evlenme ve evlilikte eşler arasındaki ilişkiye odaklanan danışmalar olarak tanımlamaktadır. V. Aile Şurasında, aile danışmanlığının sağlıklı bir iletişim ortamı oluşturmak için tüm aile üyelerine yapılan psikolojik yardım hizmeti olduğu, aile terapisinin ise sağlıklı bir aile ortamının oluşturulması amacıyla gerektiğinde ruhsal hastalık tanısını ve tedavi işlevlerini de kapsayan biyopsikososyal bir tedavi hizmeti olduğu ifade edilmiştir (ASAGEM, 2008, s.14).

Aile Danışmanlığının Türkiye'deki Tarihçesi

Türkiye'de aile danışmanlığı ve terapisinin başlangıcı incelendiğinde, 1980'li yıllarda "Aile Terapisi" adıyla üniversitelerde bir ders olarak okutulmaya başlatıldığı, aile danışmanlığının özellikle okul çağı çocuk ve gençlerin ihtiyacı yönüyle önemi giderek artan bir alan olduğu belirtilmektedir (Korkut, 2001, s.115). Türkiye Aile Planlaması Derneğinin 1983 yılında başlattığı "Aile Danışmanlığı" hizmeti bu alanlardaki ilk denemeler ve girişimlerdir (Güran, 1983, s.20). Aile ve Evlilik Terapileri Derneğinin 1997'de kurulması da önemli bir adım olarak görülmektedir.

Türkiye'de 2002 yılında, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından aile danışma

merkezlerine ilişkin bir yönerge çıkarılmış (Karataş, Nadir, 2016) ve bu alanda çalışan kuruluşlar açılmıştır. 07.10.2007 tarihinde SHÇEK'e bağlı olarak faaliyet yürütecek aile danışma merkezlerine ilişkin Yönetmelik çıkarılmış, 25.02.2009 tarihinde yine SHÇEK tarafından "Gerçek Kişiler ve Özel Hu-kuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Hakkında Yönetmelik" çıkarılarak yalnız kamu değil özel aile danışma merkezleri de kapsama alınmıştır.

2007 yılında çıkarılan Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği bu alanda çıkarılan ilk yönetmeliktir ve aile danışmanı olmak için belirli alanlardan lisans mezuniyeti ve sertifika şartı koymuştur. Buna göre, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, tabip, asgari dört yıllık yükseköğrenimi olan hemşire ile psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunu öğretmen olma eğitim yönünden şart olarak belirtilmiş ve aile danışmanlığı alanında en az yüz saati teorik olmak üzere eğitim programını başarıyla tamamlamış olmak aile danışmanlığı için koşul olarak belirlemiştir.

2009 yılında çıkarılan yönetmelik ise yalnızca kamuya ait olan değil, ayrıca özel kuruluşlar ve gerçek kişiler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının da aile danışma merkezi açmasının yolunu belirlemiştir. Asgari yüz saati teorik olmak üzere aile danışmanlığı alanında bir eğitim programını bitirmek ön şartlardan birisi olarak belirtilmiştir. 2009 yılı Yönetmeliğinde merkezde görev yapacak asgari personel sayısı konusunda iki seçenek belirtilmiştir. Bunlardan birincisi asgari bir aile danışmanı ve bir meslek elemanı ile ihtiyaca göre büro ve temizlik işlerinde görev alacak personel ile hukuk sağlık ve benzeri konularda danışmanlık yapacak personelin merkezde görev almasıdır. İkinci seçenek ise asgari üç meslek elemanı ve ihtiyaca göre temizlik ve teknik işleri yürütecek personel ile hukuk sağlık ve benzeri konularda danışmanlık yapacak personelin merkez kadrosunda yer almasıdır.

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasından hemen sonra 2009 tarihli Yönetmelik yenilenmiş ve 2012 yılında yürürlüğe giren "Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği" nin 4. ve 14. maddelerinde "aile danışmanı" kavramı kullanılmıştır. 14. maddede, aile danışmanı unvanını alabilmek için gerekli lisans programları ve zorunlu sertifika programları belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe göre psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet, tıp, hemşirelik, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik branşlarından birinde en az dört yıllık üniversite lisans programlarını bitirmek ve asgari üç yüz saati teorik ve otuz saati süpervizyon eşliğinde olmak üzere yüz elli saati uygulamalı şekilde toplam Dört yüz elli saatlik aile danışmanlığı alanında eğitim görerek sertifika alanların aile danışmanı unvanı alabileceği belirlenmiştir. Merkezde görev yapacak asgari personel sayısı ve unvanı da bu yönetmelikte yer almış, bir aile danışmanı ve bir meslek elemanı ile temizlik ve büro işlerini yürütecek bir personel bulunması zorunlu tutulmuştur. 2012 yılı yönetmeliğinin önceki düzenlemelerden en önemli farkı aile danışmanı olabilmek için belirli lisans programlarından mezun olmak

dışında en az üç yüz saati teorik program ve en az otuz saati süpervizyon eşliğinde olmak üzere yüz elli saati uygulamalı şekilde toplam dört yüz elli saatlik aile danışmanlığı alanında bir eğitim programını bitirmek olarak ifade edilmiştir.

Türkiye'de aile danışmanlığı hizmeti veren ve bu alanda standartları belirleyerek denetim çalışmalarını da yapan kurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Bakanlık teşkilatı içerisindeki İl Müdürlüklerine bağlı sosyal hizmet merkezlerinde aile danışmanlığı hizmeti de sunulmaktadır. Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği'nin 14. maddesinde birey ve ailelere danışmanlık faaliyetleri yürütmek sosyal hizmet merkezlerinin temel görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre aile ve bireylerin sorun çözme becerilerinin artırılması için rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermek, ailenin refahı, mutluluğu ve bütünlüğünün sağlanmasını amaçlayan eğitici rehberlik ve danışmanlık faaliyetleri yerine getirmek, birey ve ailelere yönelik koruyucu önleyici eğitici ve geliştirici hizmetler yürütmek sosyal hizmet merkezlerine verilen görevler arasında sayılmıştır. Geçmiş yıllarda Bakanlığın vermiş olduğu danışmanlık hizmetlerine ilişkin sayısal bilgiler şu şekildedir:

Tablo 3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Aile Danışmanlığı Hizmeti Sunulan Kişi Sayısı

Table 3. Number of People Provided Family Counseling Services by the Ministry of Family and Social Services

Yıl	Danışmanlık Hizmeti Alanların Sayısı
2018	9.000
2019	37.359
2020	30.283
2021	5.713
2022	17.245
2023	13.947

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2019-2024 dönemi faaliyet raporları

Bakanlık bünyesinde yapılan aile danışmanlığı hizmetleri genel kapsamıyla aşağıdaki başlıklar altında sunulmaktadır:

1- Aile danışmanlığı: Eşlerin aile içi iletişim, ilişki gibi konularda yaşadıkları problemlerle baş etmelerine destek olmak, iletişim, stresle başa çıkma, aile içi çatışmaları çözme ve sorun çözme becerilerini artırmak hedefiyle yapılan çalışmalardır.

2- Boşanma süreci danışmanlığı: Bu çalışma; boşanma öncesinde, boşanma sürecinde ve boşanma sonrasında danışmanlık olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

3- Bireysel Danışmanlık (ASHB, 2025).

Özel aile danışma merkezlerinde hizmet verilen kişi ve çift sayısı ile danışmanlara uygulanan aile danışmanlığı yaklaşımları gibi hususlarda istatistiksel veriler bulunmamaktadır.

İlgili Bakanlığın, yerel yönetimlerin ve ilgili diğer kamu kurumlarının aile danışmanlığı uygulamalarına ağırlık vermesi, bu merkezlere uygulama standardı getirilerek yaygınlaştırılması aileyi daha güçlü bir aktör durumuna getirecektir. Koruyucu ve önleyici sosyal politika kapsamı içerisinde yer alan aile danışma merkezlerinin aile içerisindeki düzensizliklerin giderilmesinde ve boşanmaların

azaltılmasında rol oynaması durumunda boşanmaların getirdiği maliyetin düşmesi açısından da kazanımlar sağlanacaktır.

Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği'nde aile danışmanlığının tanımı "Aile bireylerinin içinde geliştikleri veya işlevlerini yerine getirdikleri aile sistemini veya ilişkide buldukları diğer sosyal çevreleri değerlendirmeye dayanan ve bu anlayıştan yola çıkarak bireylere, çiftlere veya ailelere sorunlarının çözümüne dönük değişim ve gelişime yönelik özel teknik ve stratejileri içeren hizmet" olarak belirtilmiştir. Aynı yönetmelikte, "Aile danışma merkezi"nin tanımı ise "Ailenin gelişmesi ve güçlenmesi için; bireylerinin katılımcı, üretken, kendine yeterli hale gelmesi ve sorun çözme kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici hizmetler veren kuruluşlar" olarak ifade edilmiştir.

Belirtilen Yönetmelikte gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumlarının açılan aile danışma merkezlerinin açılmaları, denetlenmeleri, yasal düzenlemelere uygunluğunun incelenmesi ve yaptırım uygulanması işlemlerinin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yapılacağı belirtilmiştir. Yönetmeliğin 25. maddesinde olağan dışı denetimler dışında, yılda en az bir kez olağan denetimlerin yapılacağı, 11. madde de denetimlerin il müdür yardımcısı başkanlığında oluşturulacak bir ekip tarafından yapılacağı, bunların psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve eğitimi, tıp, hemşirelik ve öğretmenlik alanlarında lisans eğitimini tamamlamış personelden oluşacağı belirtilmiştir.

Özel aile danışma merkezlerinin fiziki özellikleri, Bakanlığın ilgili Yönetmeliğinin 18. maddesinde yer almaktadır. Buna göre merkezde bekleme odası, görüşme odası, yönetici odası, çocuk odası ile mutfak, depo, arşiv, eğitim-toplantı salonu ve benzeri bölümlerin bulunması zorunlu tutulmuştur. Personel sayısı ve niteliğini belirleyen 12. maddede ise en az bir aile danışmanı ile meslek elemanı ile büro ve temizlik işlerinde görev yapacak en az bir personel olmak üzere en az üç çalışanın bulunması zorunluluğu getirilmiş, Bakanlığın onayladığı aile danışmanı dışındakilerin istihdam edilemeyeceği belirtilmiştir.

(Algan, 2017, s.193), aile danışmanlığı eğitimi veren kurumların denetlenmesini ve bu kurumlardaki eğitim ve müfredatın yeterliliğinin sorgulanmasını öne çıkararak, merdiven altı aile danışmanlık merkezlerine yönelik kontrolün sağlanması gerekliliğini ve aile danışmanlık mesleğinin sınırlarının ortaya konulmasının önemini vurgulamıştır. Baltacı (2010)'nın, 400 evli kadınla yaptığı araştırmada, katılımcıların % 72'sinin devlet tarafından aile danışmanlığı hizmetinin verildiğini bilmediği, % 54'ünün aile danışmanlık hizmetinden faydalanmak istediği belirlenmiştir. Bu araştırma, kamu kurumlarının verdiği hizmetin yeterince tanıtılmadığını ortaya koymaktadır. Aynı araştırmada aile danışmanlığından faydalanmak isteyen kadınların öne çıkan sorunlarının, eşleri ile ekonomik konularda yaşadıkları sorunlar, aile içi iletişim, çocuklarla ilgili konularda

karşılaştıkları problemler, cinsel sorunlar ve kök aile ilişkileri olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye'de kamu kurumları ve özel aile danışma merkezlerinin verdikleri hizmetlere ilişkin standartların yeterli düzeyde oluşturulması gerekliliği görülmektedir. Aile eğitimleriyle birlikte aile danışmanlığının yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılması, evliliğin ilk beş yılındaki tüm yeni kurulmuş ailelere talepleri halinde aile danışmanlığı hizmeti verilmesi ailelerin yaşadığı birçok sorunu önleyebilecektir.

Aile Danışmanlığında Bazı Yaklaşımlar

Aile danışmanlığında çok sayıda yaklaşımlar (kuramlar) olmakla birlikte, bu yaklaşımların tümü problemlerin aile sistemi içerisindeki uyumsuz etkileşimlerden kaynaklı olduğunu kabul etmektedir. Aile danışmanlığı veya aile terapisi hareketinde öne çıkan anlayış, insanların sorunlarının temel olarak bireye dayalı değil, bireyler arası olduğu ve bu sorunların çözümü için kişiler arası ilişkilere odaklanan bir müdahale yaklaşımıdır. Aile danışmanlığındaki yaklaşımların birçok ortak yönleri olmakla birlikte her biri kendine özgü görüş açısı ve terapi yöntemleriyle birbirinden ayrılmaktadır.

Psikanalitik (Psikodinamik) Yaklaşım: Bu yaklaşımın öncülerinden birisi Nathan Ackerman'dır. Psikodinamik aile terapisi Sigmund Freud'un klasik çalışmalarına dayanır. Freud, ruhsal sorunların kökeni olarak psikolojik etmenlere ve bilinçdışının rolüne dikkat çekerek, bireyin kişilik gelişiminde ailenin önemine ve anne-çocuk ilişkisine vurgu yapmaktadır. Psikodinamik aile terapisi, aile grubunu bütünlüğü içinde ele alır ve aile üyelerini bilinçdışı sınırlamalardan kurtarmayı amaçlar (Gladding, 2012; Nazlı, 2001). Diğer yaklaşımlarda ailenin davranışlarında değişiklik yapmaya odaklanılırken, psikanalitik aile danışmasında altta yatan çatışmaları çözme amaçlanır.

Sistem Kuramı: Bu yaklaşımın temel mantığında ailenin bütün bireyleri birbiriyle etkileşim halindedir ve bu etkileşim kendine özeldir. Sistemik aile terapisinde bireyin psikolojisiyle başlamak yerine, kişilerin ilişkileri bağlamında değerlendirme yapılır. Bu yaklaşımın öncülerinden birisi Murray Bowen'dir. Daha sonra aile terapisinin çok sayıda önemli ismi de bu yaklaşıma katkıda bulunmuştur. Bu yaklaşımda aile içerisindeki sorun bireyin sorunu olmaktan çok ailenin sorunu olarak değerlendirilmektedir. Aile üyelerinin birbirleri ile etkileşimleri üzerinde odaklanması, bu yaklaşımın diğerlerinden en önemli farkıdır. Aile ve diğer ilişkilerde davranışlar karşılıklı bağımlılığa dayalıdır ve bireyler birbirlerini etkiler (Dallos, Draper, 2005). Sistem terapisinin temel hedefi aile bireylerinin kendi aile sistemine yalnızca tepki göstermelerini değil, aile sistemine cevap vermelerini sağlamaktır. Aile terapisi açık bir sistem olarak değerlendirilir ve sistem, üçgenler ve geri bildirim olmak üzere üç temel kavram öne çıkmaktadır (Özguven, 2009).

Yapısal Aile Terapisi Yaklaşımı: Bu yaklaşım aile sistemindeki yapısal birleşme ve kopmalara odaklanır ve Salvador Minuchin tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda ailenin diğer alt sistemleriyle olan ilişkisi üzerinde durulur, özellikle aile sisteminin bütünlüğüne ve aile içindeki hiyerarşik organizasyona ve alt sistemlerin bağımsız işlevlerinin birey üzerindeki katkısına dikkat çekilir. Yapısal aile terapisi olarak nitelenmesinin nedeni, aile sistemindeki

yapısal “birleşme” ve “kopmaları” değiştirmeyi hedeflemesidir. Yapısal aile terapisinde kişi, kendi yaşadığı sosyal çevre içerisinde ailenin alt sistemleri, özellikle anne baba ve çocuklar arasındaki ilişkilere de yoğunlaşarak geçmişe doğru incelenir (Özgüven, 2009). Sorunların sürme nedeni ailedeki işlevsiz örgütlenme olarak kabul edilir. Sağlıklı ailelerde her sistem, fonksiyonunu doğru biçimde yapmaktadır. Ailenin her üyesi kendi rolünü doğru oynamalıdır. Terapinin amacı da aile yapısı içerisinde işlevsel olmayan davranış kalıplarını kırarak sorunu çözecek şekilde değiştirilmesi ve aile sistemleri ile alt sistemlerin yapısını değiştirmektir (Nichols, 2013; Özgüven, 2009; Carlson, Sperry, Lewis, 2005). Aile terapisinde amaç, ailelerin işlevselliğini artırmak için sistemin yapısını değiştirmektir.

Bilişsel/Davranışçı Yaklaşım: Bu yaklaşımın kaynağı ebeveyn eğitimi çalışmalarıdır. Ivan Pavlov, John B. Watson ve B.F. Skinner’in araştırmalarına ve çalışmalarına dayanarak geliştirilen bu yaklaşımda davranışın değişmesi için düşünme kalıpları öncelikle değişmelidir. Öğrenme kuramına dayanır ve tedavi kısa sürelidir (Nichols, 2013, Nazlı, 2001). Bu yaklaşımda işlevsel olmayan davranışa ve bu davranışın altındaki nedenlere odaklanılır. Davranışın geçmişine bakmaksızın mevcut halini değiştirmeye odaklanır. Bireyin sergilediği belirtilerin asıl problem olduğu ve terapide doğrudan bunlara çözüm bulunmasına çalışılır (Nichols, 2013; Özgüven, 2009, Demirbilek, 2016). Bu yaklaşımda şimdiki düşünce kalıplarını etkileyerek bireyin düşünce ve hareketleri değiştirmeye çalışılır.

Stratejik Aile Terapisi: Bu yaklaşım, teknik odaklı, kısa süreli, spesifik ve pozitif bir yönüyle öne çıkar. Milton Ericson’un çalışmalarına dayanmaktadır ve Watzlawick, Weakland ve Jay Haley önemli temsilcileri olarak görülmektedir. Özellikle gelişim ve organizasyon güçlükleri yaşayan ailelere yönelik tercih edilebilecek bir yaklaşımdır (Gladding, 2012). Aile yapısında hiyerarşik düzende oluşan bozulmalar aile üyelerinin kişisel sınırlarını tanımlamakta zorlanmalarına neden olmakta, aile üyelerinin sorumluluk almasını engellemektedir. Haley’e (1992) göre aile yapısının ve iletişimlerinin yeniden yapılandırılması ile değişimler sağlanabilir. Stratejik aile danışması 1980’li yıllarda öne çıkmıştır. Tedavinin amacı aile içerisindeki sorunu çözmek ve aile üyelerinin aile yaşam döngüsünde bir sonraki aşamaya geçmelerine yardımcı olmaktır. Yaklaşımın önemli bir özelliği de tek bir probleme yoğunlaşmasıdır (Gladding, 2012). Bu yaklaşımda mevcut problemi gidermek için ödev verme, yeni beceriler kazandırma gibi yönlendirici teknikler kullanılır ve temel hedefleri değişimdir.

Yaşantısal / İnsancıl Yaklaşım: Temelini hümanist, varoluşçu kuramlardan alan bir aile danışmanlığı yaklaşımıdır ve öncülüğünü Virginia Satir ve Carl Whitaker yapmıştır. Satir’in kitleler tarafından tanınması Birleşik Aile Terapisi (Conjoint Family Therapy) kitabının yayınlanmasından sonra olmuştur. Yaşantısal/insancıl terapide danışmanların hedefi, aile üyelerinin duygu ve düşüncelerini ortaya çıkartarak aile üyelerinin öz farkındalıklarının gelişmesi ve kendilerini gerçekleştirme potansiyellerinin artmasıdır. Temel düşünce ailedeki bireylerin duygularının farkında olması ve bu duyguları fark ettiğinde bastırmamasıdır. Bu duyguları fark etmeme ya da duyguları bastırma durumu aile üyelerinin bir

veya birkaçında semptomla ifade edilen durumu oluşturur. Ailenin benlik saygısının geliştirilmesi, fonksiyonel olmayan davranış kalıplarına odaklanarak değiştirmek ve hoşgörüsüz olan aile kurallarını değiştirmek temel hedeftir. Aile üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşim kopar ve birbirinden kaçınarak aile dışında iş, okul gibi uğraşlara yönelirler. Bu davranış örüntüsü ise aile işlevsizliğini daha aşağılara çekerek devam eder (Satir, 2017; Gladding, 2017).

Özabacı ve Erkan (2019), aile danışmanlığını bireysel danışmanlık, bireysel evlilik danışmanlığı, birleşmiş aile danışmanlığı ve grup danışmanlığı şeklinde dört grupta değerlendirmektedir. Bireysel terapide çiftlerden birinin terapi desteği olarak evlilik uyumunun artırılması amaçlanmaktadır ve eşle birlikte alınmamaktadır. İkinci danışmanlık türü olan bireysel evlilik danışmanlığında çiftlerin her ikisi de terapi almakta ve terapiyi tek terapist yürütmektedir. Bu nedenle eş zamanlı terapi olarak da nitelenmektedir. Üçüncü danışmanlık türü olan birleşmiş aile danışmanlığında bir ya da iki terapist birleşik oturumlarla tedavi sürecini yürütmektedir. Evlilik danışmanlığında en yoğun kullanılan terapi yöntemidir. Grup danışmanlığı ise dördüncü danışmanlık türüdür. Genel kapsamıyla aynı ya da benzer sorunlarla mücadele eden dört ya da 5 ailenin birlikte terapi sürecinden faydalandığı aile danışmanlığı sistemidir. Kombine aile danışmanlığında farklı terapi tekniklerinin hepsi ya da birkaçı eş zamanlı olarak kullanılmakta olup, her sistemin önemli olduğunu ve her bir danışmanlık sisteminin diğerini tamamladığını göstermektedir (Özabacı ve Erkan, 2019, s.31-32).

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar genel olarak tek bir Bakanlık bünyesinde yürütülmektedir. Tüm illerde ve çok sayıda ilçede teşkilatlanmış olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı sosyal hizmet merkezlerinde aile danışmanlığı hizmetinin verilmesi bu alandaki ihtiyacın görüldüğünün de kanıtı olarak değerlendirilebilir. Aile danışmanlığı hizmetini aile danışmanlığında belirli eğitim almış ve meslek elemanı olan çalışanlar vermekte olup, Bakanlığın ‘Aile Danışmanı’ adıyla ayrı bir kadrosu bulunmamaktadır.

Mevcut durumda, Bakanlık bünyesindeki meslek elemanlarının “Aile Danışmanlığı” sertifikasını almaları kendi inisiyatifleri ve eğitim maliyetini karşılamalarıyla gerçekleşmektedir. Bakanlık meslek elemanlarının aile danışmanlığı sertifikası alabilmeleri için üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığıyla işbirliği yapılması düşünülebilir. Bakanlıkta aile danışmanı adıyla yeni bir kadro oluşturulması, meslek elemanlarından talep edenlerin “aile danışmanlığı” sertifika eğitimlerine yönlendirilmesi ve bu eğitimlerin Bakanlık koordinasyonunda yapılarak maliyetinin Bakanlıkça karşılanması bu alandaki yetişmiş personel sayısını artıracaktır.

Bakanlık aile danışmanlarının sayısının artması hem kurum beşeri sermayesinin niteliğini artıracak, hem de aile danışmanlığına ihtiyaç duyacak tüm birey ve ailelere ulaşmak kolaylaşacaktır. Bu sertifikayı edinen personelin aile danışmanlığı dışında evlilik öncesi eğitim, aile eğitimleri gibi alanlarda da görevlendirilmesi mümkün hale gelecektir.

Meslek elemanlarının niteliklerini artırmak amacıyla aile terapisi ve aile danışmanlığı gibi eğitimler verilmesi konusu V. Aile Şurası kararlarında da vurgulanmıştır (ASAGEM, 2008, s.16-17). Bakanlıkta aile danışmanlığı alanında çalışmak isteyen meslek elemanlarının bu alanda lisansüstü eğitime teşvik edilmesi ve aile danışmanlığı hizmeti veren personele yönelik hizmet içi eğitim modülleri hazırlanması çalışanların niteliğini artıracaktır.

Aile danışmanlığı eğitiminde standardizasyon sağlanması gerekliliği görülmektedir. Bir koordinatör kurum aracılığıyla bu eğitimlere belirli standartların konulması, eğitim vericilerin ve eğitimi alacak meslek elemanlarının niteliklerinin belirlenmesi hizmet sunumunda kaliteyi artıracaktır. Aile danışmanlığı eğitiminde standartın sağlanması, yeterli niteliklere sahip olmayan kişilerin bu hizmette yer almasını engelleyecektir. 25 Aralık 2024'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak kurulan Aile Enstitüsünün bu konuda rol oynaması düşünülebilir ve aile danışmanlığı eğitimlerinde müfredat, içerik, süre, teori ve uygulamalı eğitim konularında standardizasyon sağlanabilir.

Bakanlık sosyal hizmet merkezlerinde ve özel aile danışma merkezlerinde standart uygulamalara geçilmesi hizmetin niteliğini artıracaktır. Özel kuruluşların aynı standartta hizmet vermesinin sağlanması danışan memnuniyetini de artıracaktır. Devletin yetişemeyeceği yerde özel kuruluşlardan hizmet alınması da Bakanlık için bir seçenek olarak düşünülebilir.

Yerel yönetimlerle bu alanda işbirliğinin artırılması, taleplere daha yüksek oranda yetişebilmeyi sağlayabilir. Türkiye'de nikah işlemlerinin büyük bölümünün Belediyelerce yapıldığı düşünüldüğünde, evlilik sürecindeki gençlere ve yeni evli çiftlere verilecek aile danışmanlığı hizmetinin yeni aileler için büyük bir destek olacağı, farklı çevre ve kültürlerden gelen çiftlerin sorunlarının çözümüne ve evliliğe uyum sağlamalarına yardımcı olacağı düşünülebilir.

Sosyal medya-internet tanıtımları, televizyonlarda kamu spotları hazırlanması, afiş ve broşürlerle tanıtım yapılması, kamu ve özel aile danışmanlığı veren kuruluşların isim ve adreslerinin Bakanlık web sayfasında belirtilmesi bu çalışmaların yaygınlığını artırabilir.

Bakanlık denetiminde olmayan merdiven altı kuruluşların faaliyetlerini engellemek için yaptırımların belirlenmesi ve bu alanda çalışacak kuruluşların belirli standartları karşılaması faydalı olacaktır. Diğer taraftan, gerekli standartları sağlayarak Bakanlıktan açılış izni alan özel kuruluşların Bakanlık tarafından çeşitli araçlarla kamuoyuna ilan edilmesi de bu alanda çalışmayı düşünen tüm özel kuruluşları aynı standartları elde etmeye zorlayabilir.

Extended Summary

The main purpose of family counseling, which is one of the instruments within the family policy, is to establish a qualified and healthy relationship between family members and to provide support in solving family problems. The highest authority for family counseling services in Türkiye is the Ministry of Family and Social Services (MFSS) and Family counseling services are currently provided by MFSS, various municipalities and private family counseling centers.

The increase in divorce rates, especially among newlywed couples, shows that newlywed couples in Türkiye need to be supported with premarital education and counseling. When we examine the divorce rates according to the duration of marriage, it is seen that 33.4% of the divorces in 2023 occurred in the first 5 years of marriage, and 21.7 % occurred within 6-10 years of marriage. Therefore, providing family counseling services to all families who request them in the first years of marriage will prevent many family problems and contribute to the establishment of healthy families.

There are different approaches in the literature regarding the beginning of family counseling. However, it is generally stated that family counseling studies began in the 1940's. The establishment of The American Association of Marriage Counselors by Ernest Groves and his friends in 1942 and the establishment of the first standards for practitioners of this branch are considered an important beginning (Gladding, 2017).

When the beginning of family counseling and therapy in Türkiye is examined, it was started to be taught as a course in universities in the 1980's under the name "Family Therapy" (Korkut, 2001, p.115). In 2002, an official directive regarding family counseling centers was issued by the Social Services and Child Protection Agency (Karataş, Nadir, 2016) and organizations working in this field were opened. The regulation and supervision of public and private family counseling services in Türkiye is carried out by the Ministry of Family and Social Services.

The first of the suggestions for family counseling services in this article is the need to ensure standardization in family counseling education. Setting certain standards for these trainings through a coordinating institution, determining the qualifications of the training providers and the professional staff who will receive the training, and ensuring standardization in curriculum, content, duration, theory and applied training will increase the quality of service delivery.

Another suggestion is to announce the names, addresses and contact information of private family counseling centers that have received opening permission from the Ministry on the websites of the Ministry and Provincial Directorates. This will both ensure that the public is directed to the right organizations and prevent the work of organizations that do not receive official permission.

Encouraging Ministry personnel who want to work in the field of family counseling to receive postgraduate education in this field and preparing in-service training modules for these personnel will increase the quality of the employees.

Kaynaklar

- Algan, T. (2017). Türkiye'de aile içi sorunlara yönelik aile danışmanlığı uygulaması (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi SBE.
- ASAGEM. (2008). V. aile şurası: aile destek hizmetleri komisyon kararları. Ankara: ASAGEM.
- Bagarozzi, D. ve Rauen, P. (1981). Premarital counseling: appraisal and status. American Journal of family Therapy, 9, 13-27.
- Baltacı, G. (2010). Aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmak isteyen evli kadınların nitelikleri (Yayımlanmamış

- yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barker, R. (1999). *The social work dictionary* (4. baskı). U.S.A.: NASW Press.
- Carlson, J., Sperry, L. ve Lewis J.A.(2005). *Family therapy techniques: intergrating and tailoring treatment*. s.25-46. New York and Hove: Routledge.
- Clyde, T. L., Hawkins, A. J. ve Willoughby, B. J. (2019). Revising premarital relationship interventions for the next generation. *Journal of Marital and Family Therapy*, 46(1), 149-164.
- Dallos R, Draper R. (2005). *An Introduction to family therapy: systemic theory and practice*. s.25-151. New York-Glasgow: Open University Press.
- Demirbilek, M. (2016). Aile danışmanlığı: bir uygulama örneği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(2), 109-120.
- Duman, N. (2001). Aileye yönelik hizmetler içinde aile tedavisinin önemi. I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000'li Yıllarda Aile Hizmetleri (s. 184-187). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Dumon, W. (1991). Avrupa Topluluğu ülkelerinde aile politikaları. (M. R. Esengün, Çev.) *Aile ve Toplum*, 1 (2), 5-15.
- Duncan, S., Childs, G. ve Larson, J. (2010). Perceived helpfulness of four different types of marriage preparation interventions. *Family Relations*, 59 (5), 623-636.
- Gladding, S. T. (2017). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları* (4. Baskı). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Göç, M. (2006). Ailelerin psiko-sosyal sorunları ve aile danışma merkezinden yararlanma eğilimleri. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, A., Yaşar, A., B., Gündoğmuş, İ., Savran C. ve Konuk E. (2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Şubat, 68-73.
- Güran, N. (1983). *Aile hizmetleri*. H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, 1(1), 15-21.
- Haley, J. (1992). *Problem-solving therapy*. ABD, San Francisco: Jossey-Bass.
- <https://www.aile.gov.tr/ss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/aile-danismanligi/> 30.01.2025
- Karataş, K. ve Ural N. (2016). *Aile danışmanlığı, aile eğitimi içinde*, (s. 120-147). Eskişehir: AÖF Yayını.
- Kepler, A. (2015). *Marital satisfaction: The impact of premarital and couples counseling*. (Yüksek lisans tezi). (s. 12, 40), St. Catherine Üniversitesi, Minnesota.
- Korkut, Y. (2001). *Aile danışmanlığı ve aile terapisi hizmetleri*. İ.Ü. Psikoloji Çalışmaları, 22, 112-133.
- Kuzgun, Y. (1991). *Aile danışmanlığı hizmetleri*. Türk Aile Ansiklopedisi içinde (s. 87-92). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Kuzgun, Y. (1991). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Nazlı, S. (2001). *Aile danışmanlığı* (2. Baskı). s. 4-370. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Nichols M.P. (2013). *Aile terapisi kavramlar ve yöntemler*. (s. 209-387), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Özabacı, N., Erkan, Z. (2014). *Aile danışmanlığı, kuram ve uygulamalara genel bir bakış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbesler, C. ve İçağasioğlu Çoban, A. (2009). Türkiye'de aileye yönelik sosyal politika ve hizmetler. *Aile ve Toplum*, 5 (18), 31-39.
- Özburun, N. (2018). Genel sistem teorisinden etkilenen aile terapisi modellerinin karşılaştırılması. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2, 172-188.
- Özgülven, H.D., Sayıl, İ. (1999). Ankara Üniversitesi kriz merkezine bir yıl süresince başvuran yeni vakaların sorun alanları ve tanılarına göre değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 7: 7-13.
- Özgülven, İ.E. (2017). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sayers, S., Kohn, C., Heavey, C., L. (1998). Prevention of marital dysfunction. *Clinical Psychology Review*, 18 (6), 713 –744.
- Satir, V. (2017). *İnsan yaratmak* (S. Yeniçeri Çev.). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Stanley, S. M., Amato, P. R., Johnson, C. A. ve Markman, H. J. (2006). Premarital education, marital quality, and marital stability: Findings from a large, random household survey. *Journal of Family Psychology*, 20, 117–126.
- TAYA (2016). *Türkiye aile yapısı araştırması*. Ankara: Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ATHGM yayını.
- TAYA (2021). *Türkiye aile yapısı araştırması*. Ankara: ASHB ve TÜİK.
- Tokgözlü, O, Şehlikoğlu K, Bork, T, Türkoğlu, T. (2024). Evaluation of intimate partner violence victims and perpetrators: A sample from Turkey. *Turkish Journal of Clinical Psychiatry*; 27:263-272
- TÜİK, (2023). *TÜİK evlenme ve boşanma istatistikleri*, TÜİK bülteni.
- TÜİK, (2024). *TÜİK evlenme ve boşanma istatistikleri*, TÜİK bülteni.